

О. В. Фелик

аспірант кафедри кримінального права, процесу та криміналістики
Київського університету інтелектуальної власності та права
Національний університет «Одеська юридична академія»
<https://orcid.org/0000-0003-0862-1453>

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ВВЕДЕННЯ В ОМАНУ СУДУ АБО ІНШОГО УПОВНОВАЖЕНОГО ОРГАНУ

Питання, що стосуються теоретико-методологічних основ дослідження кримінальної відповідальності за введення в оману суду або іншого уповноваженого органу (ст. 384 КК України), є важливим як для теорії кримінального права, так і для практичних напрямків з огляду формування того базису, без якого неможливо належного з'ясування проблеми цієї відповідальності. У цій статті з'ясовуються теоретико-методологічні основи дослідження кримінальної відповідальності за введення в оману суду або іншого уповноваженого органу, які не знайшли свого опрацювання в існуючих публікаціях. Автор акцентує увагу на тому, які моменти мають бути відображені в теоретико-методологічних основах цього дослідження. Так, зокрема, автор обґрунтовано стверджує, що наукових досліджень з цієї проблематики за новим законодавством на рівні конкретного кримінального правопорушення (за ст. 384 КК) не було. Дослідник звертає увагу на праці науковців, які певною мірою, в загальних рисах серед інших кримінальних правопорушень в сфері правосуддя намагалися торкатися задекларованої ним проблеми та критично оцінює періодизацію, яку пропонують автори існуючих публікацій. У межах цієї роботи пропонуються питання, які необхідно дослідити: 1) періодизація потребує приведення до одного виду критеріїв її побудови; 2) є дискусійні положення щодо класифікації об'єктів кримінального правопорушення, що потребують уточнення; 3) мають бути уточнені родовий і безпосередній об'єкти цього кримінального правопорушення; 4) значного доопрацювання потребують положення, що стосуються об'єктивних, суб'єктивних та кваліфікуючих ознак цього кримінального правопорушення; 5) здійснити повноцінне компаративістське дослідження; 6) здійснити відмежування кримінального правопорушення від суміжних діянь тощо.

Дослідник в цій роботі визначився з методами наукового пізнання, без використання яких успішно виконати таке дослідження було б важко, або зовсім неможливо.

Метою статті є опрацювання теоретико-методологічних основ дослідження кримінальної відповідальності за введення в оману суду або іншого уповноваженого органу, а також формування на підставі дослідження висновків щодо такого дослідження.

Наукова новизна роботи полягає в тому, що автор пропонує теоретико-методологічні основи дослідження кримінальної відповідальності за введення в оману суду або іншого уповноваженого органу, які обов'язково повинні відображати такі моменти: ступінь розробленості теми; подальші перспективи та напрями проведення наукового пошуку цієї проблеми; окреслення питань, які будуть розглянуті в роботі та доведення необхідності такого їх вивчення; визначення, формулювання та обґрунтування загальнонаукових та спеціальних наукових методів, використання яких робить можливим досягнення окресленої мети і задач дослідження проблеми кримінальної відповідальності за введення в оману суду або іншого уповноваженого органу.

Ключові слова: *теоретико-методологічні основи, дослідження, введення в оману суду, введення в оману іншого уповноваженого органу, діалектичний метод, історико-правовий метод, порівняльно-правовий метод, системний та соціологічний методи, герменевтичний та догматичний методи.*

Основний текст статті. З'ясування кримінального правопорушення введення в оману суду або іншого уповноваженого органу неможливе без визначення теоретико-методологічних основ означеного дослідження. Це пояснюється тим, що теоретико-методологічні основи цієї праці є реальним підґрунтям, яке формулює той базис, без якого неможливе жодне дослідження, або, принаймні, створює певні труднощі. У цьому сенсі необхідно акцентувати увагу на тому, що теоретико-методологічні основи дослідження обов'язково повинні відображати такі моменти: ступінь розробленості теми; подальші перспективи та напрямки проведення наукового пошуку обраної тематики; окреслення таких питань, які будуть розглянуті в роботі та доведення необхідності самого їх вивчення; визначення та обґрунтування загальнонаукових та спеціально наукових методів пізнання, використання яких зробить можливим досягнення окресленої мети і задач дослідження.

З'ясовуючи ступінь розробленості теми зазначимо, що наукових досліджень з цієї проблематики за новим законодавством на рівні конкретного кримінального правопорушення (ст. 384 КК) не було. Певною мірою, в загальних рисах серед інших кримінальних правопорушень ці питання досліджувалися в дисертаціях: Л.М. Палюх на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук за темою: «Кримінальна відповідальність за кримінальні правопорушення проти правосуддя» (м. Львів-2021 р.) [1, с. 1-387]; В.М. Нікітенка на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за темою: «Кримінальна відповідальність за фальсифікацію доказів» (м. Київ-2018 р.) [2, с. 1-255]; М.І. Мельниченка на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за темою: «Кримінально-правова охорона порядку одержання доказів у кримінальному провадженні» (м. Київ - 2016 р.) [3, с. 3, 1-241]; М.В. Шепітька на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за темою: «Кримінальна відповідальність за завідомо неправдиве показання» (м. Харків-2011) [4, с. 1-246].

Аналіз дисертації Л.М. Палюх свідчить про те, що сформульована нею періодизація розвитку кримінального права і законодавства побудована за критерієм розвитку суспільства та державності на теренах України, а частково – за критерієм ретроспективи законодавства про кримінальну відповідальність [1, с. 40]. Ця періодизація потребує приведення її до одного виду

критерію. Крім того, в цій дисертації при періодизації права і законодавства упущені періоди: Галицько-Волинської держави, Козацької ери та гетьманату [1, с. 48]. Ці положення мають бути доопрацьовані. Крім того, дискусійними в цій дисертації, на наш погляд, є твердження стосовно критеріїв соціальної обумовленості заборон (зокрема передбачених ст. 384 КК), авторка зовсім не розглянула чинники цих заборон [1, с. 107-130]. Ці проблеми мають знайти належне місце в дослідженні. Також в дисертації Л.М. Палюх є дискусійні положення щодо класифікації об'єктів кримінальних правопорушень, які потребують уточнення і доопрацювання а також додаткової аргументації [1, с. 92-120]. У цій роботі під родовим об'єктом пропонується розуміти «суспільні відносини, які забезпечують установлений законом порядок судочинства та виконання судових рішень, оскільки поняття «судочинство» більш точно ніж поняття «правосуддя» позначає коло відповідних охоронюваних суспільних відносин» [1, с. 272]. Це твердження потребує уточнення і доопрацювання. Крім того, Л.М. Палюх називає «об'єктом кримінальних правопорушень, передбачених стст. 384, 385, 386 КК суспільні відносини щодо здійснення судочинства, в тому числі конституційного провадження, виконання судових рішень» [1, с. 217]. Це визначення потребує додаткового вирішення і обґрунтування, оскільки кожне кримінальне правопорушення має свій конкретний (неповторний) безпосередній об'єкт, в тому числі й названі – відрізняються за об'єктом посягання.

Більш детального обґрунтування потребує положення про те, що «за межі цього об'єкта виходять суспільні відносини щодо діяльності тимчасових слідчих комісій Верховної Ради України, а також Вищої ради правосуддя» [1, с. 217]. Деяко сумнівним та недостатньо обґрунтованим є положення «щодо джерел доказів, іншої інформації, яка має правове значення в судочинстві та під час виконання судових рішень, що визначають предмет, ознаки об'єктивної... складів кримінальних правопорушень, а також щодо кола суб'єктів надання зазначених джерел доказів та іншої інформації... має охоронятися процесуальний порядок отримання доказів у всіх процесуальних джерелах» [1, с. 217]. У дисертації Л.М. Палюх пропонується перелік суб'єктів діяння, передбаченого ст. 384 КК (свідок, потерпілий, перекладач, оцінювач, експерт, спеціаліст) [1, с. 217]. Ця позиція потребує більш глибокого з'ясування та допра-

цювання. Крім того, значного доопрацювання потребують положення, що стосуються суб'єктивної сторони та кваліфікуючих ознак, а також з'ясування форм прояву кримінального правопорушення, передбаченого ст. 384 КК.

У назві дисертації В. М. Нікітенка та підрозділі 1.1 з'ясовано загальне поняття «фальсифікації доказів», а також цей термін використовується у всіх розділах роботи [3, с. 1-255]. Потребують з'ясування такі питання: чи всі дії, передбачені ст. 384 КК, можуть вважатися фальсифікацією доказів, а також – хто може фальсифікувати докази? Крім того, при з'ясуванні генезису діяння щодо кримінальної відповідальності за фальсифікацію доказів В. М. Нікітенко не зв'язав цю проблему з періодизацією суспільства та державності на теренах України, а тому використав законодавство, яке в той час не мало поширення на території України [3, с. 48-60]. Ці положення потребують більш ретельного з'ясування в подальшому дослідженні. В. М. Нікітенко пропонує визначення родового об'єкта злочинів, передбачених стст. 383, 384, 385, 386 КК як «порядок суспільних відносин у сфері здійснення правосуддя, що включає також діяльність органів та осіб, покликаних сприяти його законному відправленню» [2, с. 221]. Викликає певну зацікавленість в його роботі положення п. 4 рубрики «Висновки»: «За ознакою родового об'єкта злочину як критерій побудови Особливої частини КК», де обґрунтовано, що «норми, якими передбачена відповідальність за протиправні дії із доказами у кримінальному провадженні та цивільних, адміністративних чи господарських справах, повинні бути об'єднані у розділі XVIII «Злочини проти правосуддя» цього кодексу серед групи злочинів, що перешкоджають отриманню достовірних доказів та істотних висновків у справі чи провадженні, а також постановленню правосудного судового рішення» [2, с. 221]. Це положення свідчить, що автор не з'ясував родовий об'єкт цих кримінальних правопорушень, а отже нам необхідно з'ясувати родовий об'єкт кримінального правопорушення, передбаченого ст. 384 КК. Крім того, цей фахівець вірно заявляє, що всі кримінальні правопорушення містять таку ознаку, як предмет – обов'язкову ознаку (процесуально визначені докази), але чомусь відносить його до складу об'єкта [2, с. 221]. Це питання стосовно кримінального правопорушення, передбаченого ст. 384 КК, потребує ретельного з'ясування. Також В.М. Нікітенко наполягає на тому,

що «не передбачена відповідальність за підміну та штучне створення доказів у кримінальному провадженні та цивільних, адміністративних чи господарських справах, повинні бути об'єднані у Розділі XVIII КК... серед групи злочинів, що перешкоджають отриманню достовірних доказів та істинних висновків у справі чи провадженні, а також постановленню правосудного судового рішення» [2, с. 221]. Ці судження також мають отримати доопрацювання. Крім того, В. М. Нікітенко стверджує, що «за ознакою об'єктивної сторони, яка кваліфікується за ст. 384 КК, не передбачено відповідальності за підміну та штучне створення доказів у цивільному, адміністративному та господарському судочинстві» [2, с. 221]. Зазначене твердження потребує належної аргументації в подальшому дослідженні.

У дисертації М. І. Мельниченко зазначається, що «історична ґенеза криміналізації кримінальних правопорушень проти порядку одержання доказів відбувалася в три етапи: 1) перший – пов'язаний із зародженням кримінально-правової охорони порядку одержання доказів у кримінальному провадженні (XI-XVIII стст.) – в цей час відповідні норми історичних пам'яток встановлювали відповідальність за завідомо неправдиві показання; 2) другий етап – розвиток кримінально-правової охорони порядку одержання доказів у кримінальному провадженні (XIX – перша половина XX ст.) – тут відбувається виокремлення злочинів проти правосуддя у самостійну структурну частину, а до злочинів проти порядку одержання доказів у кримінальному провадженні було віднесено, зокрема, лжеприсягу, неправдиві показання, фальсифікацію доказів, відмову від давання показань, примушування до давання показань, недонесення; 3) третій етап – остаточне оформлення кримінально-правової охорони порядку одержання доказів у кримінальному провадженні (друга половина XX століття – XXI століття), протягом якого було побудовано належну систему відповідних кримінально-правових норм» [3, с. 185]. Ця позиція, на наш погляд є цікавою, але така періодизація не відповідає або суперечить критеріям періодизації. Це зумовлює до її удосконалення. Також М. І. Мельниченко запевняє, що «родовим об'єктом указаних злочинів є порядок відносин, які охороняються нормами розділу XVIII Особливої частини КК..., що забезпечують правосуддя, а також діяльності, яка сприяє його здійсненню» [3, с. 185-186], а «основним безпосереднім об'єктом – порядок надання пока-

зань свідка чи потерпілого, висновку експерта, а також перекладу (стст. 384, 385, 386 КК)» [3, с. 186]. Ці положення є дискусійними і потребують доопрацювання та обґрунтування. Крім того, М. І. Мельниченко пропонує за стст. 384, 385 КК «визнати суб'єктом... осіб, які можуть бути допитані як свідки (осіб, які проводили негласні слідчі (розшукові) дії або були залучені до їх проведення; осіб, з приводу дій або контактів яких проводилися такі дії (стст. 384, 385 КК), представника потерпілого (ст. 384 КК)...» [3, с. 187]. Це положення потребує належного обґрунтування. У той же час, як зазначає цей науковець, «законодавець виділяє кваліфікуючі ознаки, які обтяжують відповідальність за вчинене та є засобом диференціації кримінальної відповідальності за ці злочини» [3, с. 187].

У дисертації М. В. Шепітька зазначається, що «під основним безпосереднім об'єктом діяння завідомо неправдиве показання (ст. 384 КК) є суспільні відносини, що забезпечують формування доказів та іншої інформації, що має оціночний характер, які окреслюються показанням свідків та потерпілого, висновком експерта, перекладом, зробленим перекладачем, а також звітом про оцінку майна оцінювача, наданим під час здійснення правосуддя» [4, с. 185]. Натомість на думку цього вченого вбачається, що «додатковим безпосереднім об'єктом для даного злочину є суспільні відносини, що забезпечують інтереси захисту та обвинувачення (позивача та відповідача), а також інтереси підсудного, обвинуваченого (підозрюваного) та потерпілого від попереднього злочину (позивача) або інших осіб» [4, с. 185]. Ці судження потребують належного осмислення в послідовних дослідженнях стосовно їх покращення. М. В. Шепітько розглядає предмет цього кримінального правопорушення в залежності від діяння, перерахованих осіб в ст. 384 КК на підставі розкриття змісту його ознак [4, с. 186]. Автор дисертації вказує на наступні форми цього суспільно-небезпечного діяння: активну дію або змішане діяння [4, с. 186]. Цікаві питання підняті стосовно обставин вчинення цього кримінального правопорушення, суб'єктивної сторони, свідка та обставин, що обтяжують кримінальну відповідальність за ці діяння [4, с. 187]. Крім того, важливо зазначити, що дисертації М. І. Мельниченка, М. В. Шепітька та В. М. Нікітенка були захищені до змін, внесених до ст. 384 КК. Також в найбільш загальних рисах питання, що стосуються введення в оману суду або іншого уповноваженого органу (ст. 384

КК), висвітлювалися в підручниках, навчальних посібниках та науково-практичних коментарях до Кримінального кодексу України.

Аналізуючи дані праці, ми повинні уникати суто догматичного підходу та скористатися методом юридичної логіки «доказ від протилежного» (від лат. «Argumentum ex contrario»). Виходячи з викладеного вище і надалі наполягатимемо на тому, що названі праці, хоча і містять неоціненну теоретичну цінність для вітчизняної і зарубіжної науки кримінального права та правозастосовної діяльності й мають бути значною мірою враховані нами в подальшому дослідженні, але вони не в повній мірі відображають дійсно повної суті теоретичних та практичних проблем кримінального правопорушення, передбаченого ст. 384 КК. Як нами вже зазначалося вище, у вступі та підрозділі 1.3 праць, в названих нами авторів не було розкрито поняття цього кримінального правопорушення; не знайшла належного дослідження сутність його соціально правової обумовленості; маються значні упущення щодо дослідження витоків та генезису кримінальної відповідальності за введення в оману суду або іншого уповноваженого органу та сучасного стану цієї проблеми; не з'ясовано належним чином родового об'єкта кримінального правопорушення, передбаченого ст. 384 КК; автори існуючих наукових праць не вдалися до належного розкриття структури основного безпосереднього та додаткового безпосереднього об'єкта аналізованого нами кримінального правопорушення, а, виходячи з цього – й до достатньо повного визначення цих суспільних відносин, що поставлені під охорону ст. 384 КК; не визначилися автори існуючих праць належним чином з місцем предмета кримінального правопорушення в діянні, передбаченому ст. 384 КК та теоретичними підходами до з'ясування цієї ознаки складу кримінального правопорушення; не було здійснено повноцінного порівняльно правового дослідження кримінальних правопорушень, передбачених чч. 1 та 2 ст. 384 КК з аналогічними злочинами деяких зарубіжних держав; не проведено належного відмежування кримінального правопорушення, передбаченого ст. 384 КК від суміжних кримінальних правопорушень. Автори підручників, науково-практичних коментарів до Кримінального кодексу України та навчальних посібників, які здійснювали коментування кримінального правопорушення, передбаченого ст. 384 КК, дають різноманітні визначення безпосереднього об'єкта цього діяння. Ці науковці також не проводили опиту-

вання працівників правоохоронних органів, суддів, захисників, експертів, перекладачів, оцінювачів стосовно розуміння складу кримінального правопорушення, передбаченого ст. 384 КК, його елементів та ознак. В існуючих працях охоплений незначний період, за яким здійснювався аналіз вироків за ст. 384 КК. Крім того, автори існуючих праць у питаннях об'єктивних і суб'єктивних ознак кримінального правопорушення, передбаченого ст. 384 КК, мають різні погляди, а отже ця проблема потребує більш глибокого аналізу. Більш прискіпливого дослідження потребують кваліфікуючі ознаки кримінального правопорушення введення в оману суду або іншого уповноваженого органу. Крім того, необхідно з'ясувати зміни, внесені згідно з законами № 2136-VIII від 13.07.2017 р., № 2147-VIII від 03.2017 р., № 720-IX від 17.06.2020 р. Це дозволить сформулювати нові для вітчизняної науки кримінального права знання, систематизувати їх та усунути відповідні недоліки в системоутворюючих елементах та ознаках кримінального правопорушення, передбаченого ст. 384 КК.

Для належного дослідження окресленої нами проблеми необхідно визначитися з методами наукового пізнання, без яких успішно виконати таке дослідження неможливо. До таких методів відносяться філософські методи, що задають загальний напрямок дослідженню, загальнонаукові методи дослідження, які мають бути використані у необхідному співвідношенні, а саме: методи емпіричного дослідження, методи теоретичного пізнання, а також загальнологічні методи і прийоми пізнання [5, с. 28-34]. Проте в цьому контексті потрібно враховувати те, що кожна наука має свій специфічний предмет дослідження, і нам потрібно приділити увагу тим науковим методам, які стосуються науки кримінального права, які відповідають темі, меті, задачам, об'єкту, предмету дослідження та змісту роботи, а саме такими є: діалектичний, історико-правовий, порівняльно-правовий, системний, соціологічний, герменевтичний, догматичний тощо.

Перш за все, *діалектичний або філософський метод* як загальний метод (спосіб) пізнання має використовуватися у всіх розділах цієї наукової роботи [5, с. 23]. Продемонструємо це в нашій роботі на прикладі застосування трьох основних принципів діалектики [6, с. 242-244]. У той же час слід оговорити, що це не єдині діалектичні принципи [7, с. 478-496], що мають бути використані в науковій роботі за цією темою. До першого принципу слід відне-

сти «принцип розвитку (або принцип історизму), який виходить із того, що будь-яке явище, подія – це процес, у якому завжди є народження (виникнення), становлення, загибель (знищення) і поява на старій основі нової якості, і так нескінченно» [6, с. 242].

Виходячи з обумовленого, цей метод вимагає від дослідника пізнання законодавчих, теоретичних та практичних положень кримінальної відповідальності за введення в оману суду або іншого уповноваженого органу, а також дати відповідь на наступні чотири питання. Так, перше з них стосується генезису, а саме: як, із чого, у силу яких причин виникла дана заборона [6, с. 242]. У другому питанні, що стосується саме минулого (історії досліджуваної відповідальності) ми будемо намагатися у повній мірі відповісти на наступні питання: які етапи (історичні періоди суспільства та державності) ця відповідальність пройшла у своєму розвитку? Як ці етапи (періоди суспільства та державності) зв'язані між собою? Що на кожному з етапів (періодів суспільства та державності) ця відповідальність втрачала і що здобували нового? Які можливості реалізовані в її розвитку, а які – ні? [6, с. 242]. Відповідаючи на ці два перші великі за змістом питання, ми, більшою мірою, повинні присвятити підрозділи розділу першого наукової роботи: 1) 1.2, у якому повинні досліджуватися витоки, історія кримінальної відповідальності за введення в оману суду або іншого уповноваженого органу (ст. 384 КК) та сучасний стан проблеми; 2) 1.3, в якому мають досліджуватися та аналізуватися поняття кримінального правопорушення введення в оману суду або іншого уповноваженого органу та соціально-правова обумовленість цієї кримінально-правової заборони. У відповідях на ці два питання повинні розглядатися також певні зміни цієї заборони в тому числі. Натомість третє питання повинно розкривати сьогодення наступним формулюванням: «якщо досліджуване кримінальне правопорушення продовжує актуально існувати, то необхідно відповісти на запитання – чим воно є тепер?» [6, с. 242]. Комплексну відповідь на третє питання ми повинні отримувати в другому та третьому розділах наукової роботи, а також у підрозділі 1.3 цієї роботи, який буде розкривати поняття кримінального правопорушення введення в оману суду або іншого уповноваженого органу та соціально правову обумовленість досліджуваної заборони. У той же час четверте питання, що описуватиме (прогнозує) майбутнє, ставить наступні запитання: 1) «які

основні тенденції розвитку кримінального правопорушення введення в оману суду або іншого уповноваженого органу?»; 2) «які існують альтернативні шляхи реалізації цих тенденцій у майбутньому (прогноз, як необхідний елемент принципу розвитку)?» [6, с. 242]. З останнього запитання слідує, що воно зобов'язує нас до вироблення висновків і пропозицій, які дозволять у майбутньому вдосконалити як і норми, передбачені ст. 384 КК, так і ті норми законодавства, які стосуються досліджуваного кримінального правопорушення. Таким чином, цей метод дозволяє з'ясувати динаміку розвитку відповідальності за введення в оману суду або іншого уповноваженого органу від перших витоків, описати історію її становлення, дослідити сучасний стан законодавства про кримінальну відповідальність за це діяння в Україні та зарубіжних державах, а також певною мірою окреслити перспективи розвитку досліджуваної норми в майбутньому. Важливо звернути увагу на те, що є другим принципом загального зв'язку, який свідчить, що для того, щоб зрозуміти суть досліджуваного нами кримінального правопорушення, передбаченого ст. 384 КК, необхідно з'ясувати різноманіття його зовнішніх і внутрішніх зв'язків: виділити серед цього різноманіття закони, тобто суттєві, загальні, необхідні повторювані зв'язки [6, с. 242]. Використання цього важливого принципу повинно спонукати нас до дослідження внутрішньої складової цього злочинного діяння, передбаченого ст. 384 КК (його об'єктивних та суб'єктивних ознак, а також і суттєвих ознак цих складових кримінального правопорушення), при цьому такий аналіз ми повинні проводити на всіх етапах (періодах суспільства та державності) дослідження. Зовнішні зв'язки повинні проаналізуватися та розкриватися як при дослідженні законодавства України, яке стосується ознак окремих кримінальних правопорушень, передбачених ст. 384 КК, так і досліджуючи відмежувальні ознаки цього діяння від суміжних кримінальних правопорушень. Цей принцип буде також корисним при виявленні суттєвих і несуттєвих зв'язків загальних і одиничних; динамічних та імовірних або статичних, прямих і зворотних тощо. У той же час третій принцип протиріччя має орієнтувати нас на усвідомлення сутності дослідження кримінального правопорушення (в нашому випадку, передбаченого ст. 384 КК), та давати можливість проаналізувати основне протиріччя такого дослідження [6, с. 244]. Цей принцип повинен допомогти нам співста-

вити результати нашого дослідження як в історичному аспекті, так і виявити суттєві відмінні ознаки з суміжними кримінальними правопорушеннями, іншими галузями права, а також аналогічними нормами зарубіжного законодавства про кримінальну відповідальність. Названий принцип має застосовуватися при аналізі різних точок зору тощо, який би полягав у виявленні в них протиріч або протилежностей. Важливо акцентувати увагу на тому, що «принцип діалектичної суперечливості націлює на постановку проблем та їх вирішення» [7, с. 436].

Порівняльно-правовий метод, має використовуватися під час компаративістського дослідження та відмежування кримінального правопорушення введення в оману суду або іншого уповноваженого органу (підрозділи 3.1, 3.2), для виявлення загального, схожого та відмінного. Ми переконані, що цей метод мав би визначити напрями удосконалення ст. 384 КК саме з урахуванням іноземного досвіду. Крім того цей метод повинен застосовуватися під час аналізу нормативно-правових актів, різних точок зору науковців, запропонованих концепцій та положень, які стосуються предмета цього дослідження.

Системний метод буде сприяти з'ясуванню внутрішньої побудову та місця діяння, передбаченого ст. 384 КК у системі кримінальних правопорушень (підрозділ 1.3, розд. 2, підрозділ 3.1). Зважаючи на те, що принцип системності та всебічного пізнання предмета нашого дослідження, як він існує в той чи інший момент часу, спрямований на відтворення його сутності, інтегративної основи, а також різноманітності його аспектів, проявів сутності при її взаємодії з іншими матеріальними системами (тут вбачається, що даний предмет відокремлюється від свого минулого, від попередніх своїх станів, робиться це для більш спрямованого пізнання його актуального стану) [7, с. 493]. Зазначена специфіка системного підходу має зумовлювати дослідження на розкриття певної цілісності альтернативних предметів досліджуваного кримінального правопорушення на виявлення різноманітних типів зв'язків складної бланкетної норми, передбаченої ст. 384 КК і зведення їх в єдину теоретичну картину та вироблення системної моделі законодавства досліджуваної бланкетної норми.

Методи діалектичної та математичної логіки (аналізу, синтезу, узагальнення, індукції, дедукції, аналогії та алгоритму тощо) у тій чи іншій мірі повинні бути використані у всіх розді-

лах наукової роботи для вдосконалення понятійного апарату, під час дослідження нормативно-правових актів, вироків, різних точок зору авторів з окремих питань за предметом дослідження, для комплексного відмежування кримінального правопорушення, передбаченого ст. 384 КК від суміжних діянь. Так, використання *логіко-семантичного методу* має сприяти безумовному сприйняттю свідомістю уживаних конструкцій слів, викликане необхідністю поглибленого дослідження термінологічного апарату, як правило з допомогою спеціальних тлумачних довідників [8; 9, с. 1-1728; 10, с.1-940; 11, с. 1-727; 12, с. 1-944]. Це свідчить про те, що глибинне сутнісне сприйняття суті понять, що досліджуються, неможливе без поєднання семантичного підходу та законів юридичної логіки. Крім того, в науковій роботі повинні застосовуватися *методи аналізу, синтезу, індукції та дедукції*. Використання *методу узагальнення* сприятиме систематизуванню існуючих тверджень щодо предмета дослідження, а також виділенню окремих ознак досліджуваних у цій роботі норм. *Метод аналогії* має застосовуватися для з'ясування подібних ознак у ретроспективному аналізі та у всіх компаративістських дослідженнях роботи (підрозділи 3.1, 3.2). *Метод логіко-математичного алгоритмування* (логічної програми кваліфікації) дозволить за допомогою загальної схеми (алгоритму) провести комплексне відмежування складу кримінального правопорушення, передбаченого ст. 384 КК від суміжних кримінальних правопорушень.

Статистичний метод повинен використовуватися при вивченні судової практики, а *соціологічний* – відповідно анкетування (підрозділи 1.3, 2.1,2.3). Для з'ясування думки саме фахівців права має проводитися анкетування працівників правозастосовних органів, суддів, захисників та викладачів кафедри кримінального права стосовно протидії кримінальному правопорушенню, передбаченому ст. 384 КК, за результатами якого має бути проведено статистичний підрахунок та підготовлено аналітичні довідки. Крім того, потрібно проводити статистичний аналіз вироків з Єдиного державного реєстру судових рішень (далі ЄДРСР) винесених до 2007-2021 рр. у частині кримінальної відповідальності за введення в оману суду або іншого уповноваженого органу (ст. 384 КК). Натомість *герменевтичний метод* має використовуватися в усіх підрозділах наукової роботи переважно для правового тлумачення

і розуміння юридичних конструкцій, термінів, історико-правових джерел, законодавства про кримінальну відповідальність в Україні та в деяких зарубіжних державах. У той же час *догматичний метод* повинен бути застосований при формулюванні висновків і розробці пропозицій. Він допомагає встановити реальну суть досліджуваних невіршених проблем саме з позиції буквального та однозначного розуміння.

Висновки. На підставі проведеного дослідження необхідно зазначити наступне: 1) теоретико-методологічні основи дослідження обов'язково повинні відображати такі моменти: ступінь розробленості теми; подальші перспективи та напрямки проведення наукового пошуку обраної тематики; окреслення тих питань, які будуть розглянуті в роботі та доведення необхідності самого їх вивчення; визначення та обґрунтування загальнонаукових та спеціально наукових методів пізнання, використання яких зробить можливим досягнення окресленої мети і задач дослідження; 2) з цієї проблематики за новим законодавством на рівні конкретного кримінального правопорушення (ст. 384 КК) досліджень не було; 3) періодизація кримінальної відповідальності за введення в оману суду або іншого уповноваженого органу має бути приведена до одного критерію розвитку суспільства та державності; 4) значного доопрацювання потребують положення, що стосуються об'єктивних, суб'єктивних та кваліфікуючих ознак кримінального правопорушення, передбаченого ст. 384 КК; 5) в дослідженні необхідно уникати суто догматичного підходу та користуватися методом юридичної логіки «доказ від протилежного»; 6) для дослідження потрібно використати діалектичний, історико-правовий, системний, соціологічний, герменевтичний, догматичний методи.

Список використаної літератури:

1. Палюх Л. М. Кримінальна відповідальність за кримінальні правопорушення проти правосуддя. Львів. 2021. 387 с.
2. Нікітенко В. М. Кримінальна відповідальність за фальсифікацію доказів. м. Київ. 2018. 255 с.
3. Мельниченко М. І. Кримінально-правова охорона порядку одержання доказів у кримінальному провадженні. Київ. 2016. 241 с.
4. Шепітько М. В. Кримінальна відповідальність за завідомо неправдиве показання. Харків. 2011. 246 с.
5. Основи методології та організації наукових досліджень: Навч. посіб. для студентів, курсантів, аспірантів і ад'юнтів / за ред. А. Є. Кон-

- верського. К.: Центр учбової літератури, 2010. 352 с.
6. Губар О.М. Філософія: інтерактивний курс лекцій: Навчальний посібник К.: Центр учбової літератури. 2007. 416 с.
 7. Подольська Є.А. Філософія. Підручник. К.: Фірма «Інкос», Центр навчальної літератури, 2006. 704 с.
 8. Вільна енциклопедія : <https://uk.wikipedia.org/wiki/Життєдіяльність>
 9. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / [уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел]. К. ; Ірпінь : Перун, 2005. 1728 с.
 10. Словник української мови – Т.5 (н-о) / [редакційна колегія І. К. Білодід, А.А. Бурячок, В.О. Вінник, Г.М. Гнатюк, П.Й. Горещкий] ; ред. тому : В.О. Винник, Л.А. Юрчук. Київ : Наук. думка, 1974. 840 с.
 11. Русско-украинский словарь : около 120 000 слов : в 3 т. / [редкол. : И. К. Белодед (пред.) и др.] ; АН УССР. Ин-т языкознания. К. : Наукова думка, 1968. Т. 3 : Про-Я. 1968. 727 с.
 12. Українсько-російський словник. Відповідальні редактори Л.С. Паламарчук, Л.Г. Скрипник. Київ : Видавництво «Наукова думка», 1976. 944 с.

Felyk O. V. Theoretical and methodological basics of investigating criminal liability for misleading the court or other authorized body

Issues, related to the theoretical and methodological foundations of the study of criminal liability for misleading a court or other authorized body (Article 384 of the Criminal Code of Ukraine), are important both for the theory and practice of criminal law in the framework the formation of that basis, without which it is impossible to lead proper clarification of the problem of this responsibility. This article deals with the theoretical and methodological foundations of the study of criminal liability for misleading the court or other authorized body, which have not been elaborated in the existing publications. The author focuses on the points, which should be reflected in the theoretical and methodological foundations of this research. So, in particular, the author justifiably claims that there were no scientific studies on this issue under the new legislation at the level of a specific criminal offense (according to Article. 384 of the CC). The researcher analyzes the works of scientists who, to a certain extent, in general terms and among other criminal offenses in the sphere of justice, discussed the problem declared by him, and critically evaluates the periodization proposed by the authors of existing publications. Within the framework of this work, such questions are proposed for further investigation: 1) periodization needs to be reduced to one type of criteria for its construction; 2) there are debatable provisions regarding the classification of objects of criminal offenses that require clarification; 3) the generic and immediate objects of this criminal offense must be specified; 4) provisions relating to the objective, subjective and qualifying features of this criminal offense require significant revision; 5) to carry out a full-fledged comparative study; 6) to distinguish the criminal offense from related acts, etc.

In this work, the researcher decided on the methods of scientific knowledge, without the use of which it would be difficult, or completely impossible, to successfully carry out such the research.

The purpose of the article is to develop the theoretical and methodological foundations of the study of criminal responsibility for misleading the court or other authorized body, as well as the formation of conclusions regarding the results of the research.

The scientific novelty of the work is based on the fact that the author offers theoretical and methodological bases for the study of criminal liability for misleading the court or other authorized body, which must necessarily reflect the following points: the degree of development of the topic, further prospects and directions for scientific research of this problem; outlining the issues that will be considered in the work and proving the need for their study; definition, formulation and justification of general scientific and special scientific methods, the use of which makes it possible to achieve the outlined goal and objectives of the study of the problem of criminal liability for misleading the court or other authorized body.

Key words: *theoretical and methodological foundations, research, misleading the court, misleading another authorized body, dialectical method, historical legal method, comparative legal method, systemic and sociological methods, hermeneutic and dogmatic methods.*